

FIGYELŐ

Csapodi Csaba 80 éves. Csapodi Csaba 1990. szeptember 28-án töltötte be nyolcvanadik évét. A Pázmány Péter Tudományegyetemen szerezte meg történelem-földrajz szakos tanári oklevelét, majd 1933-ban doktori fokozatát. Doktori szigorlatának egyik tárgya, a magyar művelődéstörténet életre szóló témának bizonyult. 1933–34-ben ösztöndíjasként a bécsi Staatsarchivban, a Hofkammerarchivban és az Osztrák Nemzeti Könyvtárban folytatott kutatásokat, majd hazatérte után az Országos Széchényi Könyvtárban kezdett dolgozni. 1939-től az Országos Magyar Történelmi Múzeum Történelmi Osztályának, 1942-től a Magyar Történettudományi Intézetnek volt munkatársa. 1949–1951 között rövid ideig előbb az Országos Széchényi Könyvtárban, azután az Egyetemi Könyvtárban, majd pedig az Országos Könyvtári Központban dolgozott, míg 1951-ben helyettes osztályvezetői kinevezést kapott a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárába. Egy negyedszázadon keresztül fejtette ki sokirányú, meghatározó, s máig ható tevékenységét az Akadémia patinás falai között. 1975. december 31-én saját elhatározásából, a könyvtár igazgatójának marasztalása ellenére, 43 évi szolgálat után ment nyugdíjba.

1954-ben szervezte meg az Akadémia Könyvtára Régi Könyvek Gyűjteményét, s lett ennek, majd 1957-től az ezzel egy osztályon működő Kézirattárnak is vezetője. A Könyvtár szinte minden fontos problémájának intézésében részt vett (a könyvrestaurálás megszervezésétől a hálózat első felülvizsgálatán keresztül az Akadémiai Levéltár kezdeti megszervezéséig és a tudományos kiadványügyekig). Tizenöt éven át vezette a Könyvtárba beosztott könyvtár szakos hallgatók szakmai gyakorlatát. Nemcsak az ELTE Könyvtártudományi Tanszékén tartott éveken át színvonalas speciálkollégiumot, hanem sorozatosan továbbképző tanfolyamokat az Országos Dokumentációs Központban, az Országos Könyvtári Központban, az Országos Pedagógiai Könyvtárban és a KMK-ban is. Előadásai tömörek és világosak voltak.

Ha lehetőség nyílt rá, osztályára hozta arra érdemesnek talált speciálkollégiumi hallgatóit szakmai gyakorlatra, majd állandó munkatársnak. Egykori tanítványai közül ma hárman dolgoznak az MTAK Kézirattára és Régi Könyvek Gyűjteményében. Ezeket a kezdő fiatalokat igyekezett pályára állítani, támogatva őket tanácsaival, témát adott nekik, s a mai napig figyelemmel kíséri tevékenységüket.

Csapodi Csaba Domanovszky Sándor tanítványaként kezdetben a magyar mezőgazdaság és a mezőgazdasági népesség története felé fordult, majd a 18. századi gazdaságpolitika irányába. (Vö. *Az Esterházyak alsólenyvai uradalmának gazdálkodása a 18. század első felében*. Bp. 1933.) Esterházy Miklós nádorról 1942-ben könyve is megjelent. Ugyanebben az évben látott napvilágot *Bars megye verebélyi járásának nemzetiségi viszonyai az újkorban* c. tanulmánya, s *A magyar barokk* c. könyve. Szent Istvánról is több cikket írt, 1938-ban többekkel együtt (pl. Hóman Bálint) egy könyvet is. 1945-ben tankönyvet írtak Berliász Jenővel: *Világtörténelem a francia forradalomtól napjainkig* (szerk. Kosáry Domokos és Feuer Klára).

Az Akadémia Könyvtárába kerülését követő években sorra jelentek meg idevágó szakcikkei, pl. ismertetés az ETO-ról (1952), szakozási problémákról és a szakkatalógus szerkesztéséről (1954), több írás az állományvédelemről, a restaurálásról és a könyvkonzerválásról (1958, idegen nyelven 1965), a proveniencia elvéről (1959), a katalogizálás földrajzi szempontjáról (Wien, 1959) stb.

Mínthogy 1949 óta folyamatosan könyvtárban dolgozott, kutatásai egyre inkább a régi kéziratos és nyomtatott könyv forrásértékeinek feltárására, a szellemi élet és eszmeáramlatok kutatása irányába vették.

Talán a pannonthalmi bencés könyvtárról írt cikke (*A legrégebb magyar könyvtár belső rendje*. 1957) vezet át a könyv- és könyvtártörténeti kutatásokhoz, majd sokéves bűvárkodás után Mátyás Bibliothecájához. Ennek előzményei közül néhány: *Mikor pusztult el Mátyás király könyvtára* (1961), *Mikor szűnt meg Mátyás király könyvfestő műhelye* (1963), *Beatrix királyné könyvtára* (1964). Először 1967-ben adták ki Csapodi Csaba és Csapodiné Gárdonyi Klára *Bibliotheca Corviniana* c. szemet gyönyörködtető albumát. Azóta mindig bővítve és javítva magyarul négyszer, németül háromszor, angolul kétszer jelent meg, de lefordították franciára és lengyelre is. Mátyás király könyvtárának kutatásához az alapkövet az angolul megjelent *The Corvinian Library. History and Stock* (1973) c. könyv szolgáltatja, s itt az alcím a fontosabb és az állomány (stock) rekonstruálásának kísérlete. Ezek nélkül az 1990-es világra szóló jubileumi korvina-kiállítás sem lehetett volna meg. A kiállítás katalógusához a bevezetést és a fennmaradt hiteles korvínák ismertetését a tudós házaspár írta meg.

Az MTA Könyvtárának őnyomtatvány-gyűjteményét (1967) – ezt dolgozták bele a Sajó–Soltész-féle CIH-be is (1970) –, *A „Magyar Codexek” elnevezésű gyűjteményt* (1973), és az Akadémia latin kódex-állományát (*Catalogus collectionum codicum Latinorum et Graecorum*. 1985) ugyancsak Csapodi Csaba tárta a világ elé. A könyvtörténet művelődéstörténeti jelentőségét mi sem bizonyítja jobban, mint egy ország „könyvfogyasztása”. Ehhez adalék *A budai királyi palotában 1686-ban talált kódexek és nyomtatott könyvek kérdésének tisztázása* (1984), s még inkább a *Bibliotheca Hungarica: Kódexek és nyomtatott könyvek Magyarországon 1526 előtt. A–J* (1988). (Vajon miért nem jelenik meg már a másik fele?) Csapodi Csaba a *Biblos-Schriften* 63. kötetében összeállította a magyar könyvszetről a tudnivalókat (*Das ungarische Bibliothekswesen. Vergangenheit und Gegenwart*. 1971). Részt vett az MTA Könyvtára jubileumi kötetének (1961) írásában, s Tóth Andrásal és Vértessy Miklóssal közösen megírta a *Magyar könyvtártörténetet* (1987).

Ennek a köszöntésnek itt nem feladata a különböző bel- és külföldi folyóiratokban és évkönyvekben megjelent több mint 300 cikk, tanulmány, közlemény teljes felsorolása. Csupán néhány folyóirat-, évkönyv- vagy sorozatcímet említek: Magyar Könyvszemle, Századok (történeiszghagyatékok az MTA Könyvtárában), Irodalomtörténeti Közlemények, Reneszánsz füzetek (Bakócz Tamás), Gutenberg Jahrbuch, Zentralblatt für Bibliothekswesen, Scriptorium, Magyar Tudomány és nem utolsósorban a MTA Könyvtára Publicationes sorozata. 1970-ben az osztrák *Biblos* különszámát szerkesztette (Sonderheft Ungarn). – Önálló kötetként jelent meg *Az Anonymus-kérdés története* (1978). – Néhány kiadás, bevezetés, szerkesztés, fordítás: *Zrínyi Miklós összes művei. 1–2* (1958), Brodarics István: *De conflictu...* (1985), Horváth János: *Az irodalmi műveltség megoszlása* (1988), *A párizsi óraskönyv* (1985 és 1988) stb.

21 éven keresztül működött közre a Könyvtárügyi Tanács Országos Osztályozó Bizottságában, s közel tíz évig Állományvédelmi és Mikrofilm Szakbizottságában, valamint a Katalogizálási Szakbizottságban. 1967-től a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtörténeti, 1973-tól az MTA Középkori Munkabizottságának is tagja volt.

1944-ben Baumgarten-díjat, 1976-ban a Munka Érdemrend ezüst fokozatát, ugyanebben az évben Akadémiai díjat kapott. A történelem úgy hozta, hogy bár 1946-ban a budapesti Tudományegyetem „Anyagi és szellemi művelődésünk a XVIII. században” tárgykörből magántanárként habilitálta, csak 1974-ben lett kandidátus (*A Corvina Könyvtár története és állománya. Tézisek*), s 1978-ban nyerte el a doktori fokozatot. Ez a disszertációja *A Janus Pannonius-szöveghagyomány* címen jelent meg nyomtatásban 1981-ben.

Az akadémiai díjat feleségével megosztva kapta, amit tekinthetünk jelképesnek is, hiszen a 60-as évek óta együtt dolgoznak a korvina-kutatásban. Sokszor együtt is hívják meg őket külföldre előadások tartására. Ebben az évben Csapodiné Gárdonyi Klára is 80 éves lett, így szóljon ez a köszöntés is kettejüknek, nem „megosztva”, hanem kettős megbecsüléssel. A Könyvszemle szerkesztősege, a könyves társadalom és az egykori tanítványok nevében is kívánunk jó egészséget és munkakedvet a további tervek megvalósításához!

ROZSONDAI MARIANNE